

BƏDİİ ƏSƏRLƏRDƏ QLOBAL SİYASİ PROSESLƏR

Çingiz Abdullayevin «Qanın üç rəngi» romanında Heydər Əliyev obrazı

Gülxani PƏNAH

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Yazıçı terror aktının yaşatdığı həyəcanları qələmə alır. On biri günü şəhər narahatlıq içində idi. Bütün mehmanxanaları təhlükəsizlik əməkdaşları yoxlayırdılar. Bütün yollar, şəhər nəzarətdə idi. Avtovağzalda xüsusi növbətçilər yerləşdirilmişdi. Terror törədilə biləcək bütün yerlər yoxlanılmışdı. Dəniz vağzalında dəniz sərhədçiləri növbə çəkirdi, şəhərin üzərində vertolyotlar hərələnirdi. Səhər prezident sarayından aeroporta qədər olan bütün yola xüsusi avçarka ilə nəzarət edilirdi. Hansı ki, partlayıcı maddələrin iyini bildirdilər.

Aeroportda xüsusi təhlükəsizlik işləri aparılırdı. Hətta deputat otağına belə şəxsi baxış olmadan daxil olmaq qeyri-mümkün idi. Aeroport işçiləri kazarma vəziyyətində idilər. Səhər onlara işi yerini tərk etmək qadağan olunmuşdu.

Qonşu aerodrom bazada döyüş təyayrələri vardı, qonşu ölkənin prezidentinin uçduğu zaman havada müdafiəni təşkil etmək üçün havaya qalxmağa hazır idi və bir sözlə bütün aeroport mühasirədə idi, komersant reyslərin uçuşu saxlanmış, bazar bağlanmışdı. Belə bir zamanda Qruodis aeroportda Nataşanı qarşılayarkən Matyuxini görür, gözləri ona sataşan Qruodis baxışları ilə onunla salamlayıb ötür. O, Şteynbaxın iki prezidentin görüşü zamanı Bakıya gələcəyini bildirdi və bunu onun özündən eşitmişdi. O, aeroportda Nataşanı (əsl adı İna) qarşılayıb geri qayıdarkən yol boyu onları nəzarətdə saxlayan QAİ işçilərindən uzaqlaşandan sonra onunla artıq əsil söhbətə başlayır. Münhendə «Tovar»ın alındığını onun dediyi kimi, hər şeyin sakitliklə həll edildiyini, Nikitaya zəng edib, onunla birlikdə bir neçə saat məsələni həll etdiyini, Miroslavın işi yaxşı həyata keçirdiyini, onun işi səliqə ilə təşkil etdiyini, malın aparıldığını (hara lazımdırsa) söyləyir. Qalan məsələlərin də çətin olmadığı, Nikita ilə birlikdə gedib, üç nəfərin öldürüldüyünü və yenidən yükü öz əllərinə keçirdiyini, amma Perlovun müvəffəqiyyətlə Moskvaya uçduğunu, özünün isə yükü onun özünün dediyi kimi, Amsterdama daşdığını bildirir.

Bütün bunlar haqqında əvvəldən Nikitadan məlumat alan Qruodis eşitdiklərindən məmnun qalır. Özünün dediyi kimi, o, heç vaxt əclaf mafiyanı sevmir. Onların az da olsa qanlarının qaralmasından xüsusi həzz alan Qruodis bundan keflərinin pozulacağını bildirdi. Qruodis bu işdən sonra təqaüdə çıxıb, İna ilə

birlikdə ailə quracağını, uşaqlar tərbiyə edəcəyini düşünür. Bu işin uğurlu həyata keçirilməsi üçün var qüvvəsi ilə çalışın Qruodis hər gün, hər an keçirdiyi narahatlıqlar içərisində çırpınır. Yadına saldığı bir hadisəni, həyəcan və qorxusunu ömrü boyu yaşayan Qruodis əslində tənhalıq içində üzülürdü. Yeddi yaşında olarkən Mərkəzi Univermaqda valideynlərini itirən, bütün bir saat ərzində ağlayan, valideynlərinin onu tezliklə tapacağını deyən camaatın onu kiridə bilmediyi yadına düşür. Həqiqətən tezliklə onun valideynləri onu tapsa da bütün ömrü boyu bu hadisəni unutmayan Qruodis kövrəlidir. «Mənə həmişə elə gəlir ki, mən həmişə o balaca oğlanam - itirdiyim valideynlərimi heç cür tapa bilmirəm və mən həmişə - hər vaxt gözləyirəm ki, yuxarıdan bir xilaskar səs gələcək və mənə yenidən tapacaq. Amma mənə elə gəlir, orada, yuxarıda, mikrofon işləmir. Mən özüm bir çıxış yolu tapmalıyam mənə əhatə edən yad adamlar arasında». Xəyallara qapılan Qruodisin həyatda təkliyi, inamsız ömrü, başqalarına ümid bağlamaması, kimsəyə inanmaması onun eqoist xarakterindən xəbər verirdi. Qruodis yeddi yaşında başına gələn bu hadisəni İnaqaya danışarkən insanlara bel bağlamadığını onlara inamsızlığını ifadə etmiş olur, özünə qapılan bir insan olduğunu digər bir hərəkəti ilə də sübut edir. O, prezidentlərə qarşı Bakıda hazırlanan terror aktının planını pozarkən, elə bu xarakterini göstərmiş olur. Qruodis sifarişini yerinə yetirdiyi qüvvələrə, onun əməkdaşlarından olan Şteynbaxa və digərlərinə rəğbət bəsləmir. Onu ancaq alacağı pul maraqlandırır. Şteynbax 12 iyunda əməliyyatın bitəcəyi şəhərdə özünün də onlarla olacağını deyir. Qruodis iyunun əvvəlində ora uçağını, adamlarından birinin orada işlərə hazırlıq üçün göndəriləcəyini dedikdə, Şteynbax sənədlər üçün narahatlığın olmadığını, keçmiş SSRİ vətəndaşlarının ora vizasız gedib gələ bildiyini söylədikdə, Qruodis onsuz da xoşu gəlməyən Şteynbaxa bu əməliyyatı aparmağın onların işi olduğunu, onun tərəfinin isə maliyyə işlərinə baxmalı olduğunu nəzərinə çatdırır. Eyni zamanda Qruodis onları hər an özləri Rusiyanın xüsusi xidmət orqanlarına təhvil verə biləcəklərindən ehtiyatlandığını da gizlətmir. Şteynbax da onu sancmağından qalmır, bunun öz aralarından baş verə biləcək ehtimalını gizlətmir. Hətta onların öz qrupundan məlumatların polşa kəşfiyyatçılara sızdığını Qruodisin nəzərinə çatdırır.

Bu işdən qalib çıxmaq üçün Qruodis şəxsən bu işə girişir. Özü şəxsən yazıçı Həmidlə görüşüb, özünün əməkdaşlıq etdiyi adamların sözlərindəki həqiqəti yoxlamağı qərar verir. Qruodis ona tapşırılan bu əməliyyatı yerinə yetirməklə, əslində o işin təşkilatçılara da inanmırdı. Şteynbax ona bildirir ki, harada ki, əməliyyat sona yetəcək oraya-Bakıya gələcək. O, Avropa birliyindən nəzarətçi kimi ona viza və akreditsiya verildiyini deyir. Onun orada iştirak etməsinə Qruodisin etiraz edib - etməyəcəyi ilə, Qruodisin sənədlərinin qaydada olduğu ilə maraqlananda Qruodis əsəbləşir, özündə Rusiya pasportu olduğunu, onun işlərinə burnunu soxmamağı məsləhət görür.

Gürcüstan və Azərbaycan prezidentlərinin iyunun 12-nə təyin olunmuş görüşünün baş tutmamasını, müqavilələrin imzalanmamasını istəyən Rusiyada olan

qüvvələrin narahatlığını, onların marağını da yazıçı gizlətmir, 11 iyunda Bakıda bağlanacaq müqavilələrlə bağlı Moskvada gedən danışıqlara diqqəti cəlb edir. 11 iyun səhər 11-30 da FTX-nin direktoru general Cernakovu yanına çağırır və xarici işlər nazirinin ona zəng etdiyini, Qafqazda baş verəcək hadisələrdə özlərindən bir mütəxəssisin bu işlə bağlı olmasını, oraya göndərilməli olduğunu bildirir. Prezidentin «dabro»su ilə Savelyevin Bakıya ezam edildiyini direktorun nəzərinə çatdırarkən direktor bildirir ki, «görünür, bizdə elə adamlar var ki, onlar Bakıdakı hadisələrin başqa cür istiqamət almasında maraqlıdırlar». General Cernakov özlərinin cənub bölgəsindəki stabilliyinin qorunmasında şəxsən Rusiya prezidentinin də maraqlı

olduğunu dilə gətirəndə direktor bildirir ki, «Bax, ona görə də XİN-nə gedin və orada deyilənlərə qulaq asın. Guya biz Bakıya nümayəndə heyəti göndərməklə az qala milli mənafelemizə xəyanət etmişik. Azərbaycan-Gürcüstan arasında neft kontraktının imzalanması bir çox adamın, o cümlədən bizdə-Moskvada bir çox adamların mənafeyinə uyğun deyil. Doğrudanmı, bunu başa düşürsünüz? Yoxsa hər şeyi sizə izah etmək lazımdır?»

Dövlətin ikinci adamı Baş nazir möhtəşəm neft və neft kəmərlərinin Türkiyə vasitəsilə Avropaya çıxmasını istəmir, Rusiyada sənayenin bu sahələrinə rəhbərlik edənləri bu qətiyyəyə qane edə bilməz. Bu kəmərlər üzərində nəzarətini itirməklə barışa bilməyən Rusiya çalışırdı ki, əvvəlki kimi Xəzər yataqlarında neft onların neft kəmərləri vasitəsilə ötürülsün və Qərbe neft satışına tamamilə Rusiya kompaniyası nəzarət etsin. Yazıçı ilkin Xəzər neftinin onların kəməri ilə axıdılmasını tələb etməklə baş nazirə edilən təzyiqləri gizlətmir.

FTX direktoru Azərbaycanla cinayət-karlığa qarşı birgə mübarizə aparmaq haqqında saziş bağlasa da Müstəqil Dövlətlər Birliyi tərkibində olan bu dövlətlərin hər birinin öz ölkəsinin qanunları çərçivəsində hərəkət etdiyini, öz mövqeləri olduğunu da generalın diqqətinə çatdırır.

Rusiya dövləti Xəzər neft yataqlarının neftini Rusiya ərazisindən keçməsinə maraqlı idi. Bakı və Tibilisi arasındakı müqavilənin imzalanması Rusiyanın iqtisadi maraqlarına zidd idi. Milyard dollarla qazanı itiriləcəkdi (əgər neft kə-

məri Gürcüstan vasitəsilə ötürülsə), hər vasitə ilə bu müqavilənin imzalanmasına mane olan Rusiyanın öz siyasəti də romanda geniş, əhatəli şəkildə ifadəsini tapmışdır. Yazıçı real gerçəkliklərə əsaslanan hadisələri, Rusiya dövlətinin rəhbər vəzifələrdə olan MTN, DİN digər dövlət orqanlarının nümayəndələrinin surətlərini əsərə daxil etməklə yanaşı, bu dövlətin öz maraqlarının həyata keçirilməsi üçün apardığı siyasəti də ardıcıl surətdə verir. İki dövlətin xeyrinə olan müqavilənin imzalanmasına mane olmaq istəyi içərisində Rusiyada bəzi qüvvələrin hələ də hegemonluğu əldən vermək istəməyən siyasəti də durur.

Bununla belə, iki dövlət başçısının həyatına ediləcək qəsddən sonra bu ölkələrdə sabitlik yaratmaq Rusiya kəşfiyyat idarəsinin əməkdaşlarının fikrinə, neçə-neçə milyardlara başa gələ bilər. «Parlamentlər həmin saat MDB-dən çıxmaq haqqında qanun qəbul edəcəklər. Rusdilli qaçqınların axını başlanacaq. Sərhədlər bağlanacaq və hər iki qonşu dövlət həmişəlik olaraq itiriləcək». Sərhəd qoşunları generalı jənub sərhədlərində nisbi asayişin də milyardlara başa gəldiyini bildirir. Keçmiş sovet ittifaqı ölkələrindən ibarət yaranmış yeni MDB dövlətləri içərisində Gürcüstan və Azərbaycan Pribaltika dövlətləri kimi öz müstəqilliyini əldə etmək üçün apardığı mübarizə nəticəsində öz müstəqil dövlətini yaratmışdı. Bu dövlətlərin müstəqilliyi onlara asanlıqla başa gəlməmişdi. Bu mübarizədə Azərbaycanın da, Gürcüstanın da ərazi bütövlüyünə qarşı mübarizənin təşkilatçıları olanlar var idi. Azərbaycan Rusiyanın və Erməni lobbisinin köməyi ilə torpağının böyük bir hissəsini-Qarabağın başına gətirilən müsibətləri yaşadı. Qarabağ və ona bitişik rayonların əldən getməsi, Qərbi Azərbaycanlıların yurdundan qovulması, Azərbaycanın qaçqın -köçkün problemi, Qarabağ uğrunda gedən qanlı döyüşlər, Azərbaycanın iqtisadi-sosial inkişafını ləngitdi. Böyük iqtisadi, siyasi, sosial sahədə aparılan məqsədyönlü mübarizə və başda ulu öndərimizin böyük dövlətçilik təcrübəsi Azərbaycanı həm vətəndaş müharibəsindən qurtardı, həm də Azərbaycanın düşdüyü vəziyyət, torpaqlarının Ermənistan tərəfindən işğala məruz qaldığı dünya iqtisadiyyatına çatdırıldı. Avropa Birliyi Ermənistanın işğalçı bir dövlət kimi Azərbaycan torpaqlarından çıxmasını, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin olunmasını dəstəklədi. Azərbaycan böyük iqtisadi inkişaf yoluna qədəm qoydu.

Azərbaycan kimi Gürcüstana da öz müstəqilliklərini əldə etməsi baha başa gəldi. Osetin, Abxaziya öz müstəqilliyini istədi, Gürcüstanın ərazi bütövlüyünə qəsd edildi. Belə bir zamanda keçmiş Sovetlər birliyi dövründən böyük təşkilatçılıq, dövlətçilik təcrübəsi qazanmış prezidentlər yenidən hakimiyyətə gətirildi və onların sayəsində hər iki dövlətin parçalanmasının, vətəndaş müharibəsinə düşməsinin qarşısı alındı. Çox çətinliklər qarşısında qalan Gürcüstan Azərbaycan dostluğunun, qonşuluğunun qədim ənənələrinə söykənən xalqlarımız bir-birinə yardım göstərir, sosial-iqtisadi çətinliklərin həll edilməsində yardımçı olur, hər iki dövlət qonşuluq münasibətlərini qoruyub saxlayırdı.

(Davamı var)